

Porcovna na mamuta

...
Připadá vám nadpis článku komický nebo nepravděpodobný? Nenechte se mýlit, v dávné minulosti totiž na našem území jakési „porcovny“ či pravěká „řeznictví“ opravdu existovaly. A netýkaly se zdaleka jen mamutího masa. V nabídce paleolitických „kuchařů“ bychom našli desítky různých druhů masa a snad i nějaký ten „recept“ na jeho přípravu

• Mgr. Vladimír Socha

V době před 30–25 tisíci lety se po našem území v hojném počtu proháněli jeskynní lvi, hyeny, medvědi, koně, zubři, pižmoni a další „menažerie“ vrcholící doby ledové. V období pozdního pleistocénu přitom obývali naši krajinu i takzvaní lovci mamutů. Na mnoha místech, která jsou dnes již z velké části pod dlažbou měst a asfaltem silnic, číhali naši dávní předci na svoji lovnou kořist. Ulovit velké a nebezpečné zvíře byla jedna věc, co se však se získanou kořistí dělo poté?

Mamut a mamutář

Jeden z nejzajímavějších objevů tohoto druhu spatřil světlo světa před 112 lety ve východočeském městě Hradci Králové v části zvané Svobodné Dvory. Počátkem dubna roku 1899 zde byly v někdejší cihelně pana Jaroslava Morávka-Tvrzského odkryty pozůstatky mamuta. Objev představovaly obří mamutí kly, z nichž

Objev kostry mamuta v Hradci Králové-Svobodných Dvorech roku 1899

Ukázka pravěkého ohniště z Mladečských jeskyní s lebkou jeskynního medvěda a kloubem srstnatého nosorožce

Mamut byl oblíbenou lovnou zvěří. Jeden je i v expozici Národního muzea v Praze

větší měřil na délku 2,72 metru a jeho objem činil na dolním konci 60 centimetrů, a čelistní kost s lícními zuby.

O celkové velikosti obřích savce svědčila prakticky každá odkrytá část jeho skeletu, včetně bezmála metrových žeber. Přitom šlo ještě o mladého, zřejmě dosud nedospělého jedince.

Ve své době se stal nález velkou atrakcí a se zájmem si jej prohlíželi tehdejší prominenti z blízkého i dalekého okolí. Podívat se přijeli i turisté a zájemci z Prahy, Vídně, Berlína nebo Vratislavi. Mamut se v Hradci Králo-

s obratli, části pánevních kostí, spodní čelist se dvěma stoličkami, kloub jedné z nohou a množství dalších fosilních fragmentů ve dvou hromadách. Ani to ale ještě nebylo všechno. Později totiž byly objeveny i další části kostry, která se tak ukázala být téměř kompletní. Svým zachováním byla fosilie poměrně unikátní a později se stala nadlouho zlatým hřebem expozice královéhradeckého muzea. Nedaleko byly objeveny také početné kosti zubrů, koní, losů a srstnatých nosorožců.

Domněnka, nebo fakt?

Otázkou však zůstávalo, jak se kostra mamuta do onoho místa vlastně dostala. V polovině dubna roku 1899 byl přímo mezi žeby a obratli mamuta objeven ostrý pazourkový nůž, který nepochybně patřil pra-

V porcovnách zpracovávali pravěcí lovci nejen mamuty, ale i lvy, medvědy nebo zubry

vé a okolí stal na konci 19. století novým fenoménem. V té době se také objevil nový termín – „mamutář“. Tím byli z legrace označováni laici, kteří o mamutech sice ve skutečnosti nic nevěděli, ale to jim nebránilo rozdávat o těchto dávných chobotnatcích rozumy na všechny strany.

Pod odborným dohledem

K nálezům z cihelny se brzy vyjadřovali i opravdoví odborníci, kteří lokalitu osobně navštívili. Byli mezi nimi slavní badatelé své doby, jako například významný archeolog Jan Nepomuk Woldřich (1834–1906), Josef Ladislav Přič (1847–1911) nebo také Karel Jaroslav Maška (1851–1916), proslavený zejména objevy z moravských nalezišť. Všichni zmínění badatelé se přitom shodli na tom, že v případě mamuta ze Svobodných Dvorů se jedná o velmi významný objev. Zkamenělina masivního savce se nacházela ve vrstvě cihelné hlíny asi tři metry pod úrovní země a dělníci na ni doslova narazili svými kopacími nástroji. Kromě obřích klů bylo z mamuta postupně odkryto také několik žeber

věkému člověku. O několik dní později byl objeven ještě druhý pazourkový nůž a také zbytky někdejšího ohniště. Tento nález definitivně potvrdil již dříve vyslovenou domněnku, že mamuta zabili a následně „naporcovali“ dávní lovci, kteří postupně využili jak jeho maso, tak i rozměrnou kůži, hustou a tepelně izolující srst a dále i některé orgány (zejména mozek, který byl oblíbeným pokrmem bohatým na bílkoviny). O zvláštním zájmu o mozek mamuta svědčí i fakt, že lebka byla roztržena a našla se jen v podobě několika malých fragmentů.

Podobné nálezy se přitom objevovaly na mnoha dalších místech v rámci našeho dnešního území. V pravěkých Čechách se tak nespočetněkrát odehrálo drama lovu obřích a nebezpečně zvěře i jejího následného zevrubného zužitkování. Je možné, že právě na místě Morávkovy cihelny v Hradci Králové existovala kdysi dokonce jakási primitivní „porcovna“ mamutiho masa, to je ale v tuto chvíli stále jen pouhá spekulace. ●●●

Literatura

Vlastivědný časopis Ratibor, ročník 1899

Jak na mamuty?

Slovo „mamut“ se postupem doby stalo synonymem velikosti a nespoutané síly. Přesto byli tito vyhynulí chobotnatci paleolitickým člověkem často úspěšně loveni. Lovci z jejich těla získávali potřebné maso, ale také kly, sloužící například jako stavební materiál (chatrče z mamutích klů jsou známy například z oblasti Ukrajiny). Využita byla samozřejmě i mamutí srst, tuk, kosti a další části těla. Dříve

se předpokládalo, že velcí a nebezpeční mamuti srstnatí byli loveni lsty – pomocí velkých a vegetací nebo dřevem zakrytých jam, do kterých padali a lovci je pak snadno dobývali. Ve skutečnosti je ale tato představa velmi nepravděpodobná. V promrzlé půdě za dob ledových by s tehdejšími nástroji hloubení tak velkých jam zřejmě nebylo vůbec myslitelné. Lovecké techniky tak zřejmě vypadaly ji-

nak – lovci mohli například děsit mamuty zapálenými loučemi a hnát je ke skalním převisům, přes které zvířata přepadávala. Mezi kuriózní, ale nikoliv nemožné myšlenky patří také ta, která je odvozena od loveckých technik dnešních pygmejů. Ta spočívá v přezávání podkolenních šlach slonů, prováděném rychle a zezadu. Takový způsob lovu by byl samozřejmě velmi riskantní, ale mohl vést k úspěchu.